

## AUDIOTRANSRIPTIE EXPERIMENT 2 – 1 OKT 2024 @ MIDDELHEIMMUSEUM

**Onderzoeker:** Sofie

**Facilitator:** Ruth

**Deelnemers:** Ba., Bi., El., D., Sa., Br.

### INTRODUCTIE

**Onderzoeker** [00:00:00] Misschien eerst dan dit: alles wordt opgenomen, maar dat is voor onderzoeksdoeleinden, dus dat wordt niet gepubliceerd of zo. Vinden jullie dat ok?

**Groep** [00:00:19] Dat is goed.

**Onderzoeker** [00:00:22] Ik ben superblij dat jullie hier zijn. Gaat het El.?

**El.** [00:00:27] Ik wil niet dat die mol hier naar boven komt. (lacht)

**Onderzoeker** [00:00:48] Ok, ik ben heel blij dat jullie hier zijn en dat jullie het experiment durven aangaan. We gaan eindigen om 17.30u. Dus dat wil zeggen dat we eigenlijk eindigen om 17.00u. Maar ik zou nog even een rondje met jullie willen doen omdat wat feedback te verzamelen, want dat hoort er ook bij. En dan kunnen we op tijd afronden. Dat is belangrijk. Ik stel jullie graag voor aan Ruth (de facilitator). Ruth gaat meteen ook vertellen wat we gaan doen. Maar ik volg dus de Master Kunsteducatie en onze taak is om dit jaar een artistiek onderzoek te doen en ik wil dat heel graag doen, omdat ik zelf heel graag beweeg... dacht ik, ik wil iets doen rond beweging en kunstbeleving. Omdat ik merk dat als ik een gegidste rondleiding volg, dat ik eigenlijk niet altijd alles capteer wat ze zeggen. Dat is soms zoveel informatie. Misschien neem ik daar dan één of twee dingen uit mee. En ook als ik zelf een rondleiding moet gidsen, vind ik dat ook heel vermoeiend om de hele tijd te zitten vertellen. Dus ik zocht naar hoe kunnen we dat anders doen? En de kunsthistorische uitleg misschien een beetje parkeren en iets doen dat vanuit de mensen zelf vertrekt. En ik ben ook heel erg fan van heel vertragende ervaringen. Dus niet een heel museum rond en zoveel mogelijk zien, maar bij één of twee beelden stilstaan en eens kijken; wat vertelt dat beeld ons of wat beleven we? Ik ga dat nog niet teveel invullen, want dat kan vanalles zijn. En daarom heb ik bedacht: 'Hoe zou dat nu zijn om de therapeutische methode van familieopstellingen te gebruiken bij kunstwerk?' En gelukkig was er Ruth, want die kan dat; opstellingen faciliteren, want dat kan ik zelf niet. Eigenlijk gaan we nu experimenten doen om te zien of dat wel werkt. En daarom zijn jullie uitgenodigd.

**Onderzoeker** [00:03:16] We gaan beginnen straks bij een beeld dat wij gekozen hebben. En daarna gaan we iets anders doen. We gaan werken in twee delen. De tijd gaat vliegen. Nu lijkt het misschien lang, maar ik denk dat de tijd gaat vliegen. Als dat niet zo is, als het echt saai is, laat het weten. Dan doen we iets anders. Voilà, ik denk dat dat mijn introductie is, maar jullie vragen jullie misschien ook af wat opstellingswerk is en hoe dat dan werkt en dat kan Ruth heel goed vertellen.

**Facilitator** [00:03:53] Ja, ik denk dat ik hier op twee manieren zit: een stukje als opstellingswerkfacilitator. Omdat ik opstellingen begeleid en daar ook een opleiding in gevolgd heb. En als Gestalttherapeut, psycholoog en therapeut. En Gestalt, daar kan ik vanalles over vertellen, maar vooral dat je naar het gewaarzijn gaat, echt naar je beleving. En dat is een stuk waarom het zo goed aansluit. Waarom was dat zo'n goeie match of zo'n goed idee? Ik denk ook opstellingswerk, dat gaat over echt een positie innemen in de ruimte met het systeem of de dynamiek die er is en dan van daaruit gaan onderzoeken hoe het is om daarin te staan. En dat is een beetje wat we vandaag gaan doen met kunst. Goed om te weten: het gaat geen super therapeutische invalshoek zijn. Het is eigenlijk echt wat explorerend gaan kijken. Wat niet wil zeggen dat je niet bij je beleving gaat komen of bij dingen van jezelf kunt komen. Maar het is een beetje dat evenwicht zoeken tussen hoe we kunst op een nieuwe manier gaan beleven vanuit onze eigen beleving. Want je neemt altijd jezelf een stuk mee. Misschien ook goed om te weten we zitten hier helemaal omgeven door mensen. Dat is allemaal deel van het geheel.

**Onderzoeker** [00:05:03] Dat is de bedoeling. (lacht)

**Facilitator** [00:05:05] Dus als je wat afgeleid bent. Of als je merkt dat je gedachten wat weggaan. Dat is helemaal ok. In Gestalt zeggen we: we zijn deel van het veld en dat is het veld waarin wij werken. Het veld is nu het museum en alles wat daarbij hoort. En dat is nu een mooie tuin en er zijn mensen die daar ook rondlopen. Belangrijkste is ook dat je zorgt voor je eigen comfort, dus als je het gevoel hebt, zoals Onderzoeker zegt, 'het wordt helemaal saai', of 'ik ben hier niet mee'. Laat het even weten. Of je hebt iets nodig. Dat is helemaal prima. Het fijne aan beleving of onderzoek is dat er niks juist of fout is. Het is niet dat er hier iets hoeft. Of dat je hier iets moet gaan ervaren of iets gaan tonen. Alles is oké vanuit waar jij nu zit op dit moment, in deze ruimte, met dit kunstwerk en met dit gegeven van allemaal mensen die elkaar wel of niet kennen.

**Onderzoeker** [00:05:57] En ook als je je ergens niet comfortabel bij voelt, je mag ook altijd even eruit stappen. Ik zeg het, het wordt geen zwaar therapeutische sessie. Maar we weten natuurlijk niet bij wie welke gevoeligheden liggen. Dat vind ik ook wel belangrijk. En het is inderdaad een fantastisch prachtige dag. Hier loopt veel volk rond en misschien komen die mensen ook tussen ons in meekijken naar een werk of vragen wat wij aan het doen zijn. Dat is allemaal niet erg. Dat mag gebeuren.

**Facilitator** [00:06:32] In verband met opstellingswerk: zometeen gaan een soort van opwarmingsoefening doen en dan twee kleine oefeningen en dan een grote oefening. Dat is een beetje hoe het opgebouwd is. Zoals S. (de onderzoeker) zegt, is het dus vooral belangrijk dat je je op je gemak daarin voelt en dat je daarin ziet wat er mogelijk is of wat niet mogelijk is.

**Onderzoeker** [00:06:53] Misschien kunnen we even onszelf aan elkaar voorstellen, kort? Gewoon wie je bent... Leeftijd, hobbies, woonplaats. (lacht)

**Facilitator** [00:07:08] Ja, of hoe je er nu bij zit.

**Onderzoeker** [00:07:09] Hou het maar kort.

**Ba.** [00:07:14] Ja, ik ben . Ik zit hier, zoals in het begin gezegd is, als de vriend van S. (de onderzoeker) en ze had gevraagd of ik mee wou doen. Ik ken een aantal mensen hier in de cirkel en een aantal mensen niet. Ik ben vooral benieuwd naar wat het gaat brengen. Voor de rest heb ik op dit moment niet veel te zeggen.

**Facilitator** [00:07:43] Je klinkt heel open en ontvankelijk.

**Bi.** [00:07:47] Ik ben . Ik ben gewoon heel benieuwd wat dat gaat zijn, opstellingswerk. Ik heb al wel familieopstellingen gedaan en ik ben wel benieuwd wat het verschil gaat zijn en of dat ik daar ook ga kunnen voelen als ik daar sta. Ik ben gewoon nieuwsgierig naar wat er gaat komen.

**Facilitator** [00:08:07] En inderdaad wel fijn om te weten dat je al ervaring hebt met familieopstellingen.

**Bi.** [00:08:09] Eén keer hoor. Een kleine ervaring.

**El.** [00:08:16] Ik ben . Ik heb een hele rustige dag vandaag, dus ik ben best op mijn gemak. En ik heb nog nooit familieopstellingen gedaan. Wel al veel van gehoord, dus ik denk: 'ja, ik heb daar wel zin in eigenlijk'. Ik ben benieuwd.

**Br.** [00:08:34] Ik ben Br., ik ken hier enkelen. Ik ben ook heel benieuwd wat dit gaat zijn. Ik vind het altijd wel leuk. Ik hoop dat ik zowel geïnspireerd geraak, omdat ik nogal in een artistieke fase ben momenteel, dus het is altijd wel leuk dat je zo andere invalshoeken leert kennen en misschien zo anders begint te denken. Dus ik ben echt wel benieuwd hoe dat dat bepaalde creativiteit nog wat meer kan stimuleren. En inderdaad, zo'n opstelling. Ook veel van gehoord. Zo'n familieopstelling, ik vind dat een heel maf gegeven. Dus ik ben ook wel benieuwd hoe dat dat in elkaar gaat zitten allemaal. Maar het is inderdaad een fantastische dag en we gaan gewoon genieten en het ondervinden en beleven.

**Sa.** [00:09:12] Ik ben Sa. en ik kom eigenlijk via D. hier en ik ken Br. ook, en Onderzoeker ook. Ik ken de opstelling eigenlijk alleen maar van horen zeggen, maar zelf geen ervaring mee, dus ik ben ook heel benieuwd hoe dat dan gaat zijn. En ik vond de intro al heel interessant omdat ik de laatste tijd ook zo nogal veel met kunst bezig ben enzo ik probeer zoveel mogelijk mee te pikken in musea en in cultuur. En dan denk ik dat dat eigenlijk een heel goede insteek is om inderdaad niet rond te razen, maar tijd te nemen voor dingen die je echt pakken.

**D.** [00:09:51] Ik ben D., tante D. voor S. (de onderzoeker) . Dus ja, ik ben hier uiteraard door S. (de onderzoeker) gekomen. Ik ben wel wat vertrouwd meer opstellingswerk. Ik heb al wel wat familieopstellingen gedaan, ook al eens met klankschalen. Of twee. Maar ik ben ook wel, inderdaad, benieuwd welke insteek dat dat hier gaat zijn. Ja, ik ben vooral heel nieuwsgierig. En ik zit er vandaag heel moe bij. Ik geraak niet wakker, maar misschien dat dat dan ook wel in orde komt. En ik terug wat bij de levenden kom. Alvast bedankt voor de uitnodiging.

**Facilitator** [00:10:31] Ja ja, wij zijn ook benieuwd. (lacht) Het is eigenlijk ook een soort van creatie en experiment voor onszelf. En altijd komt er iets anders en komt er iets nieuws. We zijn altijd met andere mensen, op andere momenten en met andere invloeden. Dus wees maar aanwezig vanuit wat er is. Welkom allemaal.

**Br.** [00:10:50] En dit is de eerste keer dat je zoiets doet? Of je hebt al met andere groepen gewerkt?

**Facilitator** [00:10:52] De tweede keer.

**Onderzoeker** [00:10:53] We hebben één keer al geëxperimenteerd. En we hebben een aantal dingen die we hetzelfde gaan doen en een aantal dingen anders.

**Facilitator** [00:11:01] Jullie feedback achteraf is ook zeer welkom, maar je hoeft vooral niet bezig te zijn met feedback tijdens de oefeningen.

**Onderzoeker** [00:11:09] Ik ga ook rondlopen met die micro. Laat je daar niet door afleiden.

[00:11:21] Dan begin je meestal AN te praten ineens, als die micro... 'Hallo ja, ik ben...' (praat geaffecteerd)

**Onderzoeker** [00:11:21] We hebben gewoon vorige keer gemerkt dat als ik hem laat staan... Je praat vanzelf eigenlijk vrij stil in zo'n verdragende ervaring en dan is het handiger dat ik rondkom. Het is moeilijk om dat discreet te doen, maar ik ga dat toch proberen.

**Facilitator** [00:11:37] Jij bent een bewegend deel van het geheel.

**Onderzoeker** [00:11:39] Ik ga zelf zeker in deze eerste oefening niet meedoen. Maar het kan zijn dat als het zich aandient, dat ik wel meedoe. Dat lossen we dan wel op.

**Facilitator** [00:11:50] Misschien is het goed om wat te starten met even een kleine ademhalingsoefening om in ons lijf te komen. Want opstellingswerk, dat gaat over gewaarzijn. Je neemt een plek. Dus als het echt klassiek familieopstellingen is, dan gaan wij eigenlijk met een groep mensen luisteren naar een verhaal van één iemand en dat verhaal of die mensen of die familie of die organisatie of die delen van iemand, worden letterlijk opgesteld in de ruimte, doordat mensen een bepaald stuk gaan innemen. De uitnodiging is om daarbij echt gewoon te blijven bij uw gewaarzijn en dat is vooral lijfelijk: 'ik doe dit', dat lijfelijke. Want als we naar ons hoofd gaan en gaan analyseren, dat is ook ok, maar dat is soms wat blokkerend ofzo. Dus laat maar gewoon de ervaring van uw lichaam wat spreken. Dat klinkt nu heel bepalend ofzo. Maar we gaan een kleine oefening doen om daarin te komen.

**Onderzoeker** [00:12:49] Ik zie dat hier al schoenen worden uitgedaan. Dat is niet verplicht, maar het is misschien wel een goed idee. Er is wel nat gras daar.

**Facilitator** [00:13:02] Maar je mag inderdaad een comfortabele positie nemen en je ogen sluiten of naar een punt staren voor je in het gras. Wat op dit moment aangenaam voelt. En terwijl je hier zit, hier zo op deze zonnige zondagnamiddag in dit Middelheimpark. Kijk eens of je met je aandacht naar je ademhaling kunt gaan. Gewoon registreren hoe het op dit moment met jouw ademhaling in deze ruimte is gesteld. Zonder oordeel, zonder verwachtingen. Gewoon kijken hoe dat is om hier in te ademen en uit te ademen. Je hoeft niks te veranderen. Gewoon blijven bij wat er is. Misschien gaan je gedachten alle kanten uit. Dat is prima. Je kan altijd opnieuw je aandacht naar mijn stem of naar deze ruimte brengen. En terwijl je zo met je aandacht bij je ademhaling zit, kijk eens of je je aandacht kunt verbreden naar de rest van je lijf. Opnieuw vanuit de nieuwsgierigheid gewoon vaststellen hoe het met jou op dit moment in deze ruimte, in dit gegeven is gesteld. Misschien voel jij de spanning of ontspanning. Misschien voel je aanraking met het gras, met je kleren. Misschien ben je vooral bezig met de geluiden. Gewoon even checken hoe je hierbij zit. Terwijl je zo met je aandacht bij jezelf bent... Kijk eens of dat je ook een woord kunt vinden als antwoord op de vraag: 'Hoe is het met mij op dit moment?' Hier en nu. Als het voor jou

ok is, dan mag je terug met je aandacht naar je ademhaling gaan. Iets dieper in en iets langer uitademen. En als het voor jou ok voelt, mag je terug op jouw tempo je ogen terug openen en terug in deze ruimte en deze groep komen.

**Facilitator** [00:17:17] En dan ga ik zo meteen vragen om vanuit waar je nu zit, even dat kunstwerk dat we gekozen hebben of dat daar staat, wat te gaan bekijken, onderzoeken, wat rondlopen en dan mag je vanuit die beweging een plekje kiezen ten opzichte van dat kunstwerk dat op dit moment passend voelt. En denk daarbij aan afstand en nabijheid en misschien ook kijkrichting. Dat kan soms wat helpen.

**Facilitator** [00:17:48] En kijk maar wanneer dat je voelt van ok, hier is het ok... hier blijf ik even staan. En wat ik dan ga doen is kort even rondkomen en bij iedereen gaan bevragen hoe dat is om daar te staan. Maar dat is voor zometeen. Goed? Als je voelt: 'ik heb een plekje gevonden dat op dit moment voor mij passend is'.

**Bi.** [00:20:07] Mag het kunstwerk ook aangeraakt worden?

**Onderzoeker** [00:20:08] Dat ben ik vergeten zeggen. Nee, dat mag niet. Maar je mag daar wel iets over vertellen straks.

## OEFFENING 1

**Facilitator** [00:20:52] Ik ga zometeen even rondgaan om bij iedereen kort te horen. Dat gaat wat aandacht vragen om wat mee te luisteren en misschien ook wel aandacht vragen om iets luider te spreken zodat de anderen het ook wat kunnen horen. Maar kijk maar wat het met je doet om de beleving van iemand anders te horen. En blijf vooral bij jezelf daarin. Dat is de uitnodiging. Laat ik het hier starten. Hoe is het om hier te staan en wat gebeurt er?

**Sa.** [00:21:22] Ik heb deze uitgangspositie gekozen omdat die meer gesloten is. Als we aan de andere kant gaan staan, is die positie heel open. En het voelt alsof dat die persoon wel wat troost kan gebruiken en dat dat niet te direct moet zijn. Dat dat meer vanuit een positie is van ik wil een hand op de schouder leggen en zeggen: 'Het is ok', maar niet aanvallend, meer van: 'ik ben hier', aan de andere kant is het meer open dus dan zou je meer aanvallend,..., aanvallend is een verkeerd woord, ik bedoel: 'ik ben er gewoon'. Maar ik moet daar niet voorstaan. Ik sta daarachter.

**Facilitator** [00:22:06] Ok. Dus er gebeurt hier iets waarbij dat je zegt van: ik wil daarin wat troosten, wat gaan ondersteunen. Dus echt een interactie met hoe dat het voor het kunstwerk zou zijn eigenlijk.

**Sa.** [00:22:18] Da's hetgeen wat ik voel.

**Facilitator** [00:22:19] Ja ok, vanuit dat geslotene...

**Sa.** [00:22:22] Ja, iets meer gesloten

**Facilitator** [00:22:23] Iets meer .... Je doet ook dit.

**Sa.** [00:22:25] Niet te direct ja, ondersteunen maar niet te direct... Als ze dat willen.

**Facilitator** [00:22:29] Ja, zo wat zoeken naar hoe dat voor haar is, eigenlijk, zo heel hard, dank je wel.

**Facilitator** [00:22:43] Hoe is het hier?

**El.** [00:22:45] Ja, ik wil er gewoon tegenaan plakken. Je wil die zo gewoon zo wat vastpakken, zo van 'Ga maar wat hangen' of zo er mee over hangen.

**Facilitator** [00:23:01] Daar echt tegen aanhangen?

**El.** [00:23:03] Ja, huid tegen huid, zodat je voelt: 'oké, je bent niet alleen'. Dat.

**Facilitator** [00:23:11] En uw stem verzacht ook terwijl dat je het zegt. Er is zoiets heel...

**El.** [00:23:17] Want het is ofwel hier, ofwel is het er niet, denk ik. Want dan moet er iemand anders gaan. Het is alsof iemand anders anders hier moet staan.

**Facilitator** [00:23:27] Alsof dat is wat er hier nodig is. Je positie innemen, dat is hier nodig, dus ofwel heel hard dit ofwel...

**El.** [00:23:39] Ofwel niet.

**Facilitator** [00:23:40] Dankjewel. Nu ga ik even langs hier komen. Hoe is het hier?

**Bi.** [00:23:51] Ja, ik wil heel graag er heel dicht naast gaan zitten en het beeld ook nog aanraken, maar dat kan dus nu niet, omdat ik voel dat er een bepaalde zwaarte aanwezig is bij het beeld. En ik zou graag willen ondersteunen, maar van deze lijn...

**Facilitator** [00:24:10] Ja. En alsof dat deze lijn ook belangrijk is, precies.

**Bi.** [00:24:16] Ja, ik weet niet zo goed waarom, maar dat voelt wel zo.

**Facilitator** [00:24:23] Je gaat er echt dicht naast staan, zodat je het bijna echt kan aanraken, mocht het mogelijk zijn. Alsof dat het beeld iets in u uitnodigt?

**Bi.** [00:24:31] Ja, om een beetje een troostende rol aan te nemen, denk ik.

**Facilitator** [00:24:38] Ok, zo'n beetje gelijkaardig met een aantal dingen bij El..

**Bi.** [00:24:41] Ja, eigenlijk wat gelijkaardig, maar ik voel die positie voor mij meer hier, ernaast.

**Facilitator** [00:24:46] Het is heel duidelijk precies hé. Hier, hier ernaast zo. Liefst zo dicht en ernaast, ok. Dankjewel.

**Br.** [00:24:56] Bij mij is het ook uit een troostend standpunt dat je dit wil doen, maar omdat je niet weet of ze wil dat je zo dicht komt hou ik toch nog afstand. Ik wil eerst zeker weten dat het ok is om een babbel aan te gaan, om te horen hoe dat het is. Maar we doen dat voorzichtig, want ik weet dat je dat soms niet altijd leuk vindt, dat mensen in uw omgeving, in uw bubbelje komen. Dus vandaar dat ik afstand heb genomen. Maar ook inderdaad uit het troostende. Maar het is haar beslissing, want zij moet beslissen of ik dichterbij mag komen of niet. Vandaar ook eigenlijk de afstand, omdat ik toch niet zo dicht wil komen. Ik wou er eigenlijk bij gaan zitten eerst. Maar nee, ik hou nog wel een afstand. Het is aan haar om te beslissen.

**Facilitator** [00:25:39] Dus ook gericht op wat zij.. of het kunstwerk...

**Br.** [00:25:43] Ja, wat er daar in omgaat.

**Facilitator** [00:25:44] Wat er daar gebeurt.

**Br.** [00:25:45] Of ze er wil over praten of niet.

**Facilitator** [00:25:48] Ja. Dus iets gevend en tegelijkertijd ook iets...

**Br.** [00:25:52] Ja.

**Facilitator** [00:25:52] Iets wat nog aan bod is gekomen precies, en deze positie is voor u dan het meest passend.

**Br.** [00:26:00] Ja, dat zij moet zeggen: 'ja, kom maar dichterbij, kom mij maar troosten, kom maar'. Maar dat kan evengoed zijn, omdat ik soms ook zelf zo ben van: 'nee, mannen, laat mij gewoon doen'. Laat mij gewoon even in mijn eigen misère zitten. Zodat het meer aan haar is om die beslissing te nemen, om te zeggen van: nee, kom mij maar een knuffel geven, want ik heb het nodig.

**Facilitator** [00:26:20] En wel vanuit die impuls van: dat is wat je denkt dat zij nodig heeft. Ok. Dankjewel.

**D.** [00:26:30] Voor mij trok de rug, eigenlijk nog voordat ik de voorkant had gezien, mij ook enorm hard aan. Het is eigenlijk pas als er gezegd werd: je mag het beeld niet aanraken, dat mijn positie bepaald werd. Ik had eigenlijk het gevoel om zelfs rug aan rug te gaan zitten. Hetgeen wat bij mij ook opkwam was ook ineens ondersteuning, één woord: ondersteuning. Daarna ben ik gaan rondlopen. Dan denk ik dat ik misschien inderdaad nood had om in het gezichtsveld te zijn.

**Facilitator** [00:27:02] Ja. Dus eerst was er iets van aanraken. Er was dan duidelijk de instructie: dat kan niet. En dan een nieuwe positie zoekende en dan is het gezichtsveld binnengekomen. En qua afstand, klopt het voor jou?

**D.** [00:27:17] Ja, ik ben dichterbij gaan staan en verder gaan staan en dit voelde voor mij oké.

**Facilitator** [00:27:27] Ja, ik heb u heel zorgzaam zien zoeken precies. Zo van: wat klopt, wat is juist...

**D.** [00:27:30] Ja, in dat begin, dat ondersteunende kwam heel erg binnen. Dan die rug. Ik heb dan ook wel even dat gevoel gehad van: inderdaad, zo langs achter ook. Maar ik vind ook dat het een stevige rug is.... Maar dat kwam dan misschien meer uit mijn behoefte om iemand een knuffel langs achter te geven. En dan dat ondersteunende. Dat kwam direct bij mij op.

**Facilitator** [00:28:03] Ja, dus dat gebeurde ook. Van: wat is mijn nood en wat gebeurt er daar en hoe kan ik in het gezichtsveld....

**D.** [00:28:10] En ik denk van die afstand... Het is niet zo dat ik daar over heb nagedacht of zo. Ik ben een paar keer dichterbij en verder gaan staan. En dit voelde goed.

**Facilitator** [00:28:22] Ok, dankjewel. (stapt verder) Ik ga eens hier komen staan.

**Ba.** [00:28:30] Ja. Voor mij zijn er drie dingen gebeurd. Eerst en vooral heb ik gemerkt dat ik benieuwd ben, dus dat ik zeker niet langs de achterkant wil staan. Dat ik wil weten wat er gaande is en dan op niveau van het gevoel van het beeld zelf. En dan, dan ben ik iets visueel gegaan, puur naar het kunstwerk zelf. Wat is voor mij visueel... Los van inhoud of zo, heb ik gezegd: wat is voor mij visueel een interessante positie? Dat is toch een heel andere verbinding dan. En dan die positie ook samen met inhoudelijk ook wel gevoelsmatig. Ik vind dat die vrouw een positie aanneemt en langs de ene kant open en de andere kant een soort afscherming of zo. En ik denk dat ik mij ook zodanig opgesteld heb dat ik daar op de een of andere manier respect voor heb. Ik was ook aan het denken daar (wijst), maar dat was voor mij té open. Ook die naakte figuur en ik dan daar stond... Ik vond dat té verhullend ofzo, zeker naar die pose toe. En dan wat afstand betreft, en dan kijk ik echt naar mezelf, omdat ik iemand ben die graag in het begin, merk ik, graag eerst wat overschouwt, zowel wat er gebeurt bij die persoon emotioneel en alsook zo in de groep enzo. Die afstand is eigenlijk meer persoonsgerelateerd met mij, de positie dan visueel en ook inhoudelijk met... Ja, het loopt wat samen maar het zijn drie verschillende aspecten, eigenlijk merk ik. Ook puur visueel, los van inhoud.

**Facilitator** [00:30:10] Je ziet het precies heel helder. Er zijn zo drie verschillende zaken en er is iets met het beeld, maar ook iets meer van wat heb ik nodig ten opzichte van het beeld, ten opzichte van de groep, ten opzichte van .....

**Ba.** [00:30:22] Hetgeen interessant is, is de volgorde waarop dat dat kwam. Ik wist direct toen van daar kwam: nee, ik wil de andere kant, ik wil de andere kant zien. Inhoudelijk, dus.

**Facilitator** [00:30:33] Ja, als je van de achterkant van beeld kwam, dat je zei van: ik wil absoluut eerst de voorkant gaan zien.

**Ba.** [00:30:37] Ja, maar dat was het gevoelsmatig opzicht. Niet uit visueel opzicht, maar het gevoelsmatig opzicht. Ik wil te weten komen wat daar speelt. Ja, die volgorde wel en dan daarna.... dat visuele. Ja, dat is wel interessant om gewaar te worden.

**Facilitator** [00:30:56] Ja. En dat komt ook iets van: wat is respectvol ten opzichte van haar of van het beeld dan.

**Ba.** [00:31:01] Ja, dat vond ik ook wel.

**Facilitator** [00:31:01] En iets van uw eigen beleving en dan ook iets van de neiging zo... Ok. Merci.

**Facilitator** [00:31:11] Je hebt misschien een aantal dingen kunnen horen, een aantal dingen misschien niet heel duidelijk gehoord, maar zo met de sfeer die er nu hangt en met de dingen die je nu hebt gehoord, is er misschien een beweging die je zou willen maken, of een nieuwe positie of net niet? Dus niks hoeft. Het kan zijn dat je zegt: 'nee, ik blijf staan', maar het zou ook kunnen, met wat dat er nu is gezegd geweest, wat er gehoord is geweest, dat je zegt ik wil iets anders of ik wil een bepaalde beweging maken. Het kan stappen zijn, maar kan ook een beweging zijn. Dus kijk even wat dat die uitnodiging al dan niet teweegbrengt.

**Facilitator** [00:32:31] Ok, en vanwaar je nu zit, of staat of ervaart van het kunstwerk, is er iemand die nog iets graag wil zeggen, dat hoeft niet en dan kom ik eens kijken.

**D.** [00:32:45] Ja, bij mij kwam het zo echt nog op, van dat overzicht. Overzicht bewaren.

**Facilitator** [00:32:49] Ok, en je doet dit ook. Iets van overzicht.

**Ba.** [00:32:55] Ik merk dat ik nu heel geïnteresseerd ben in de gelaatsuitdrukking, omdat ik dat van waar ik daarnet stond niet kon zien. Dus dan toch dichterbij gekomen om die emotie... Welke emotie is dat? Om dat te kunnen, los van de houding aan het gezicht te kunnen aflezen. En anderzijds ook weer het werk zelf. Zo eens in detail kijken hoe dat dat eruitziet. Is dat glad? Hoe is dat gemaakt? Zie je daar vingerafdrukken in?

**Facilitator** [00:33:27] Ok, dus er komt iets nieuws binnen van het werk op zich.

**Ba.** [00:33:31] Ja, twee dingen die ik van op mijn afstand niet kon zien.

**Facilitator** [00:33:33] Nog iemand die vanuit de positie nog graag iets wil aanvullen?

**Sa.** [00:33:43] Ik denk dat ik van hieruit een klein beetje in een positie zit dat ze beter weet dat er hier iemand zit. Ik zou eigenlijk op een stoel willen zitten en ook een beetje meer op gelijke hoogte, maar ook naar het fysieke toe.... Door op deze hoogte te zitten kun je inderdaad wel beter de golven zien van haar lichaam. Ik bedoel dan het kunstwerk op zich, dus het gaat niet over die persoon, het gaat over het kunstwerk, die golven op zich, zonder dat het te direct is. Ik had een beetje hetzelfde als wat daar gezegd werd: van daaruit lijkt me dat te direct. Dit is een beetje discreter of zoiets.

**Facilitator** [00:34:33] Ok. Ja. Het is ook zo opnieuw een nieuwe positie die....

**Sa.** [00:34:38] Maar wel... Maar ze ziet mij niet, denk ik, vanuit haar ooghoek.

**Facilitator** [00:34:41] Dankjewel. We gaan dat langzaam afronden. Nog iemand die zegt: 'ik wil daar nog iets aan toevoegen?'

**El.** [00:34:55] Ik stop met kijken. Ik wil dat precies ook heel de tijd, stoppen met kijken. Ik vergeet dat dat een kunstwerk is. En dan zie ik dat en dan realiseer me: ah ja, dat is een kunstwerk.

**Facilitator** [00:35:09] Wat is dat dan?

**El.** [00:35:10] Ja, ik wil gewoon eigenlijk met mijn hoofd. Ik mag er niet tegen gaan zitten. Maar ik wil zo met mijn hoofd zo doen. (wil leunen tegen het beeld). Mijn ogen. Die gaan gewoon dicht.

**Facilitator** [00:35:20] Dus je zit heel hard in de beleving.

**El.** [00:35:21] Ja, als je zo denkt: Ik ben er hé. Dát. Terwijl er zal vanalles te zien zijn en ik heb dat niet gezien.

**Facilitator** [00:35:34] Er gebeurt hier iets heel gevoelsmatig naar het kunstwerk toe en iets afsluitend. Ok. Dankjewel. We gaan deze oefening langzaam afronden, dus je mag even losschudden, bewegen, wat ademen.

**Facilitator** [00:36:04] We gaan dat nabespreken in een groepje. Ik zou eigenlijk eerst willen voorstellen om meteen door te gaan naar de volgende oefening. Omdat ik voel dat dat het meest passend is. Ik heb een aantal dingen gehoord. Het beleven van de emotie, van het kunstwerk zelf, van de vrouw, van wat er daar gebeurt en ook het materiaal. En de volgende uitnodiging is, in plaats van vanuit uw eigen beleving, eigenlijk één aspect van het kunstwerk te kiezen. En vanuit dat aspect of die eigenschap te gaan bewegen. Dat klinkt nu heel abstract. Dat is het ook een beetje. Maar het kan gaan over materiaal, kleur, ziel, adem, kijkrichting, kunstenaar, ... Dus één stuk, en daar kunnen verschillende dingen passeren, maar kies één aspect of één eigenschap van het kunstwerk en als het ware gaan we dat gaan belichamen en van daaruit opnieuw een positie kiezen die passend is. Zijn jullie mee?

**Ba.** [00:37:03] Dus echt liever fysiek een houding aannemen, die ergens mee gerelateerd is?

**Facilitator** [00:37:09] Je mag een eigenschap kiezen. Dat kan zijn dat je dat meteen weet van: ja, dat wil ik. Maar het kan ook zijn dat dat even passeert en van daaruit kiezen van wat is nu passend vanuit die eigenschap ten opzichte van dit kunstwerk?

**Br.** [00:37:19] Nee

**Facilitator** [00:37:30] Nee? Mag ik even checken: Wat gebeurt er?

**Br.** [00:37:31] Ah nee, ik zou niet weten... Ik vind dat zo te onduidelijk voor mij. Kleur, ja ok, groen, ofzo... Ja, ik weet niet... Is het zo abstract dat je gaat of is het: ik ben van steen, of... of... dat is zo te....

**Facilitator** [00:37:45] Super goed dat je het verduidelijkt, en ook super goed dat zegt van: nee.

**Br.** [00:37:50] Ik wil dat wel, maar ik kan het niet. Nee.

**Facilitator** [00:37:54] Nee, maar er gebeurt iets, iets van nee! en kan je zeggen waar dat uw nee opkomt? Omdat het onduidelijk is? Of omdat...?

**Br.** [00:38:05] Het is te ver, vind ik. Nee, dat is zo niet mijn ding.

**Facilitator** [00:38:17] Ja, te abstract.

**Br.** [00:38:19] Er zijn andere dingen wel, maar dat kan mijn gedachtegang zo niet ....

**Facilitator** [00:38:25] Ja ok. En goed dat je het voelt en goed dat je het aangeeft.

**Br.** [00:38:30] En seffens zie ik iemand iets doen is en dan denk ik: ah ja, juist! En dan... Maar nu is dat te snel.

**Onderzoeker** [00:38:36] Maar dat kan ook, dat je misschien even afwacht wat er gebeurt.

**Br.** [00:38:39] Ja voilà, van wat doe die persoon of die persoon. En dan zo: ah ja, dát....

**Facilitator** [00:38:44] Prima. En dat is inderdaad ook de uitnodiging om daar gewoon bij te blijven. En toch gaan we de oefening doen, maar kies maar welke houding je aanneemt, zoals Onderzoeker het zegt, van ik wil daar even uitstappen of ik ga gaandeweg wel aanvoelen wat dat er wel klopt. Maar merci voor uw neen. Dus ik ga toch de uitnodiging doen. Is het een collectieve nee, dan zien we wel wat dat we daarmee doen. Ook goed. Maar voel maar.

**Facilitator** [00:39:55] Intussen gebeuren hier andere dingen ook. Maar voel maar wat klopt. En opnieuw: er is geen juist of fout. Ik zie daar nog wat beweging (lacht). Toch nog even aftoetsen... Ik ga even kort checken. Hoe is het hier?

**D.** [00:40:47] Zij vroeg: 'wat ben jij?' Ik zei: 'Ja, ik had gewoon zin om te gaan liggen en om het zo van op deze afstand gewoon te bekijken'. Maar ik kan er inderdaad niet veel rationeel rond zeggen.

**Facilitator** [00:41:07] Ok, ja en hoe is het nu hier, vanuit uw gevoel? Ten opzichte van...

**D.** [00:41:14] Ik merk inderdaad, ja, ik heb een heel ander beeld als daarnet. Ik bekijk het vanuit een lager gelegen positie en ik zie het heel anders gewoon.

**Facilitator** [00:41:35] Ja, daar komt iets van rust, precies. Klopt dat?

**D.** [00:41:38] Ja, maar ik heb ook echt het gevoel van: ja, ik moet niet... Ik denk dat ik het daarjuist misschien allemaal veel meer rationaliseerde en bezig was met wat gaat er in haar om en... Terwijl ik nu meer precies kan genieten van de schoonheid van het beeld.

**Facilitator** [00:41:59] Er komt precies een tweede etappelaag, die iets liggends vraagt op deze plek. Ja, dankjewel. Ik ga even verder...

**Ba.** [00:42:13] Ik ga in eerste instantie eens kijken: is dat een natuurlijke houding? En hoe kan je die houding aannemen? En dan merk ik door dat te doen dat ik niet zo lenig ben en dat mijn hand begint te tintelen en te slapen en dat mijn rug stijf is. En dat ik nooit in zo'n houding lang zou kunnen blijven zitten. En dan bedacht ik: ja, iedereen heeft zo... Elk persoon heeft zo van die bepaalde houdingen. Mijn vader kan zo in een bepaalde houding zitten die heel herkenbaar is en soms herken je die bij uzelf ook dat je hetzelfde doet. Dat vind ik ook wel interessant dat mensen zo, bedenk ik dan, mensen hebben zo hun houding. Dat was dan iets dat gaandeweg kwam. Maar het eerste ding was: ik ga eens proberen die houding aan te nemen en zien wat dat dat doet. Het lijkt mij in ieder geval geen comfortabele houding, voor mij niet, om zo na te denken over iets. Ik moet mij echt forceren.

**Facilitator** [00:43:16] Ja, als jij zegt van als ik die uitnodiging van dat aspect kreeg, dan was het die houding die me meteen aansprak van: ik wil wel eens kijken hoe de houding van dit kunstwerk, het beeld, hoe dat dat is om in die houding te zitten?

**Ba.** [00:43:30] Zij ziet er heel rustig of verstild uit en bij mij gebeurt dat absoluut niet in die houding (lacht). ...

**Facilitator** [00:43:33] Er bij u gebeurt er van alles anders. omdat dat helemaal anders aanvoelt. Interessant. Merci.

**Ba.** [00:43:37] Dus ik ga nu een andere houding aannemen (lacht).

**Facilitator** [00:43:37] En merci om het te blijven onderzoeken (lacht).

**Bi.** [00:43:48] Ja, ik voelde, toen er werd gezegd: 'een eigenschap van het beeld belichamen', voelde ik direct de zwaarte die ook bij dat beeld hoort, voor mij en dan voelde ik een weerstand in mijn lichaam omdat ik dat niet wil belichamen, de zwaarte en daarom denk ik dat ik dan meer afstand heb genomen dan ... Daarjuist ben ik daar heel dichtbij gaan staan. En nu denk ik: tja...ik ga dat niet... Ik heb even...

**Facilitator** [00:44:10] Interessant he. Dus als jij de uitnodiging krijgt om een aspect te zijn, dan denkt je direct 'zwaarte'.

**Bi.** [00:44:19] Ja, dat is bij mij binnengekomen en dacht ik: ja dat dat voel ik vandaag niet om daar dan iets mee te doen, met die zwaarte. En dan dacht ik: ik ga een veilige afstand nemen. En dan is dat ook goed. (lacht)

**Facilitator** [00:44:32] Dus als je de zwaarte van het beeld voelt, dan voel je bij uzelf iets van: ik wil daar wel in gaan staan, maar voor mezelf ook wel niet te dicht, of niet te veel ingezogen. Dat is misschien wat die zwaarte van dat beeld of dat kunstwerk nodig heeft is ... ademruimte, of afstand. Ja, in elk geval ook wat voor jou ook nodig is op dit moment. Ja. de zwaarte.

**Bi.** [00:45:04] Interessant.

**Facilitator** [00:45:04] Ja interessant. Dankjewel

**Sa.** [00:45:10] Ik was eigenlijk op mijn rug gaan liggen, maar dat is een beetje moeilijk om te praten. Ja, het was mij opgevallen, de titel ook van het beeld: 'de Middellandse Zee'. En ik was aan het denken van: goh ja, misschien moet zij nu even niet getroost worden en

het is gewoon een mooie dag en die komt terug recht en die heeft in het zonnetje liggen genieten. En ik wou dat ook doen, maar ik ben niet ginder gaan liggen, dus ben hier blijven liggen. Maar zo het gevoel hebben van: er moet eigenlijk niks. Ik zal dus eens een keer kijken. Ze zit er nog, ok. Maar gewoon genieten.

**Facilitator** [00:45:43] Dus een stukje vanuit die titel ook.

**Sa.** [00:45:46] Uit die titel een beetje en de omgeving ook. Ik kan mij dat hier zo wel voorstellen dat ik mij... Daarnet had ik dat ook, als we in de cirkel zaten en je zei: doe uw ogen dicht en je hoort zo de kinderwagens..... maar je trekt je dat niet aan... Zo van: dat is hier ook van mij. Ik mag hier liggen en ik mag hier genieten.

**Facilitator** [00:46:06] Ja, er komt iets van mogen zijn, iets van mogen liggen, iets van genieten.

**Sa.** [00:46:13] Je moet niks van mij verwachten.

**Facilitator** [00:46:13] Niks verwachten. Ok, ja. Dankjewel. Je gaat terug liggen in het gras. In het natte gras.

**El.** [00:46:29] Ja, ik had het daar al. Dus ik was beginnen wandelen, omdat ik dacht: wat ga ik nu pakken? En ik vond dat groen materiaal, maar ik weet niet wat dat is. Is dat steen of is dat brons? Ik denk dat dat een soort brons is en ik bevroor daar even en ik dacht: ah, maar dat is het. Alsof dat zo over u gegoten wordt. Toen dacht ik: ah nee, loop nog eens rond en toen dacht ik: ja, dat is het wél. Dus dan ben ik hier zo blijven staan in het midden van een beweging, omdat ik dacht: ja, zo is het. Je wordt gewoon in het midden van een beweging vastgezet. En nu besef ik pas dat ik gewoon vlak voor uw neus ben komen staan (tegen Sa.). Sorry. Ik dacht: ah ja, nu sta ik hier. In de weg. Maar door hier te staan word ik ook veel meer een toeschouwer. Dus voel ik ook wel veel meer een soort afstand en kan ik ook kijken. Ook al ben ik zelf bevroren in wat ik ben.

**Facilitator** [00:47:26] Dus vanuit het aspect materiaal; steen, brons, wat het ook is, komt daar iets bevriezend, iets gegoten, iets onbeweeglijk. Ik heb je dat ook zien doen zo. En door dat materiaal in te nemen ook een nieuwe positie precies van afstand, ademruimte..

**El.** [00:47:48] Rustiger. Zo wat ok. Ik moet niets met u. Daarjuist dacht ik: je moet daar iets mee.

**Facilitator** [00:47:56] Vanuit die je eigen positie, was er iets van beweging en vanuit de positie van het materiaal is er iets van: ik hoef hier niets mee. Ik ben toch stevig ofzo... Zoiets?

**El.** [00:48:05] Ja. Zoiets.

**Facilitator** [00:48:05] Dankjewel. Ik ga gewoon even checken hier. Is er nog iets dat je zou willen aanvullen?

**Br.** [00:48:21] Ik kopieer gewoon haar gevoel nu. Zoals ik denk dat zij zich voelt eigenlijk. Dat je weet: ze zit in gedachten met iets. Dus dat is het enige wat dat bij mij oproept. Materiaal vind ik minder belangrijk. Ik vind vooral het gevoel dat het oproept.

**Facilitator** [00:48:37] En dat zegt misschien ook iets over wat er op dit moment het meest binnenkomt, of je het meest aantrekt of wat het meest evident is.

**Br.** [00:48:47] Ja, omdat je er wel kunt inkomen. Ik snap precies dat ze zich zo voelt en zo voel ik mij ook af en toe, in gedachten verzonken van: goh wat gaan we nu doen? Het zou ook letterlijk kunnen zijn van: goh, wat zijn we hier aan het doen? (lacht) Nee, nee, zeker en vast niet. Nee, dat vond ik het logische voor mij dan.

**Facilitator** [00:49:10] En het is ook schoon dat je bij dat gevoel blijft en trouw blijft aan uw eigen gevoel en welke uitnodiging dat er ook komt. Ok merci.

**Facilitator** [00:49:22] Goed. We gaan afronden. Ik zie ook ondertussen al één kleine interventie. We gaan even terug in de kring zitten om wat terug te koppelen en om wat adem te halen.

**Facilitator** [00:00:02] Gewoon even terugkoppelen en alles is welkom. Hoe was het? Wat vond je van de oefening? Hoe heb je het ervaren? Wat ben je gewaargeworden? Wat was het effect, naar het kunstwerk toe, naar elkaar toe?

**Sa.** [00:00:23] De laatste oefening had ik eerst hetzelfde gevoel als Br., van: hoe begin je daaraan? Maar uiteindelijk valt het dan wel in z'n plooi. Als je maar niet te veel verwachtingen creëert, vanuit jullie. Die zijn niet te hoog blijkbaar. Ik bedoel dat niet slecht (lacht). Dus dan voel je je er wel comfortabel genoeg bij om dat dan toch te doen. Om dan die drempel over te gaan en te zeggen van: ok, ja, het zal wel ok zijn.

**Facilitator** [00:00:57] Want ik denk dat wij zeer goed weten, beelden en aspecten, en dat dan gaan belichamen, dat dat niet zo'n evidente vraag is en toch hebben we ervoor gekozen. Maar we kunnen er opnieuw naar kijken. We hebben ervoor gekozen om dat te doen omdat dat u op een andere manier uitnodigt om naar een kunstwerk te kijken. Ik denk dat het dat vooral is.

**Onderzoeker** [00:01:19] En ook van elkaar kan je heel goed.....van: ah, die heeft het over de titel, tiens, wat is de titel?

**Bi.** [00:01:30] Ja, dat vind ik wel interessant, want bij de eerste oefening wou ik eigenlijk daarnaast gaan zitten en dan zag ik dat de meeste mensen dat gevoel niet hadden. En dan dacht ik van: oei, misschien toch te direct en dan was ik eigenlijk beginnen nadenken: zou ik dat in het echte leven ook doen? Eigenlijk dacht ik: niet persé. Als ik iemand niet zou kennen, eigenlijk niet.

**Facilitator** [00:01:55] Ten opzichte van kunstwerk? Of ten opzichte van...

**Bi.** [00:01:57] Van een persoon die ergens zou zitten met een bepaalde zwaarte, zou ik daar niet direct geneigd zijn om daar zo direct naast te gaan zitten. Dus ik vond dat wel speciaal dat ik dat bij dat kunstwerk dan wel deed. Dat is wel interessant om te onderzoeken of om over na te denken hoe dat dan komt, dat je bij een kunstwerk wel heel snel.....

**Facilitator** [00:02:17] En ook interessant dat er groepsdynamisch iets gebeurt. Dat je zegt van: ah ja, als ik de enigste ben, hoe ...

**Bi.** [00:02:22] Ik dacht: oei, dat is misschien niet zo gepast dat je er zo dicht gaat naast staan, maar ik dacht: nee, je hebt dat gevoeld, dat is helemaal ok. Dat is een interessant proces.

**Facilitator** [00:02:36] Dus dat er iets natuurlijk kwam bij de beleving van het kunstwerk, terwijl mocht dat een écht persoon zijn. Want het ging toevallig over een kunstwerk van een persoon, kunst kan vanalles zijn....

**Bi.** [00:02:43] Inderdaad, ja

**Ba.** [00:02:47] Ik vind super interessant. Ik heb een vroeger eigenlijk ook... Je hoort dat dan zo in kunst en wat is kunst? En dat kan ik toch ook...Of hoe moet je naar kunst kijken? En je hebt zo'n tijd of dat je echt kijkt; amai, mooi, knap. Ik vind het echt wel een... Dat is ook een beetje gekomen toen met Radio Ba. - ik weet niet of iedereen dat kent - waarin ik ook voor iets van Onderzoeker meegedaan had men met een proefnamiddag, toen ze dingen aan het proberen waren. En dat was de eerste keer, dat was iemand, een blinde en die vroeg mij dingen over dat schilderij en op een bepaald moment vroeg die ook van: als je nu iemand zou mogen zijn op dat schilderij, wie zou je willen zijn? En dat was zo'n andere manier om daarnaar te kijken of er mee bezig te zijn. En dat vind ik met dit ook. Ik vind dat echt een enorme openbaring dat je niet meer kijkt van: hoe is dat nu gemaakt? Of moet ik dat nu mooi vinden of niet? Maar welk gevoel wekt dat op. Je denkt direct aan dingen, aan anekdotes. Je denkt aan momenten in uw leven. Je denkt aan gevoelens. En daardoor doet dat iets en vind ik zo super interessant. Ik vind het ook tof dat dit in groep is en dat je wel heel vrij bent om te doen en laten wat je wilt. Dat is wel een voorwaarde. Doordat in groep is, doe je het ook. Als ik hier alleen zou rondlopen zou ik dat niet doen. Je hebt ook wel ergens die aanmoediging nodig, vind ik, om dat te doen. Ik vind dat een heel goed idee, ik vind het super interessant. Voor heel veel mensen die zich afvragen: wat heeft kunst mij te bieden, vind ik dat echt goed gedaan.

**Br.** [00:04:36] Dat is een gevoel dat dat oproept. Ik ben daar met mijn man ook een keer met vrienden over bezig geweest en die vond dat wel heel belangrijk hoe dat het gemaakt is en waarmee. En wij vonden dat als je iets mooi vindt, dan komt dat gewoon uit uw buikgevoel. Het interesseert mij niet hoe lang dat ze daar aan hebben gezeten, waarmee. Het is gewoon je vindt dat mooi of je vindt dat niet mooi. Vorige keer zei ook iemand tegen me: het is belangrijk met welk aspect dat de kunstenaar.... Er moet een verhaal aan zitten. Ik zei: nee, het is leuk is dat dat erbij komt, maar ik vind vooral: dat spreekt mij aan of dat spreekt mij niet aan. En ofwel kan je er inderdaad zelf iets achter zoeken, maar het moet niet persé weten dat het met een bepaalde intentie gemaakt is. Dat vind ik juist leuk, het kan evengoed zijn dat die kunstenaar gewoon denkt: oh, wat ga ik morgen maken. Dat moet niet zo depressief zijn, hoeft niet persé troosten zijn (wijst naar vorig beeld). Het kan even goed zijn dat ze denkt: goh, vanavond weer patatten met koteletten. (lacht). En zou die kunstenaar zeggen: die heeft dat meegemaakt, dat wordt dan weer zo veel benepener dat gevoel, dat dat eigenlijk juist leuk is, dat een schilderij: ik vind dat kei tof! En dat een ander misschien zegt: oh nee, dat brengt zo'n lastig gevoel bij mij naar boven. En dat was het grappige met mijn man, Tom, dat hij zei: nee, nee, hoe het gemaakt is en hoe lang er aan gewerkt is, dat bepaalt de waarde van een werk.

**Facilitator** [00:06:32] Ook heel schoon, hoe hard dat dat klopt voor u. Dat gevoelsmatige. Dat is wat er gebeurt. Er is bijna geen twijfel mogelijk. En ik denk dat als andere mensen dat op een andere manier beleven, dat dat ook verschillend kan zijn.

**Br.** [00:06:32] Dat is juist het leuke.

**Facilitator** [00:06:39] En tegelijkertijd zat hier nu, vandaag, op dit moment met dit beeld ook iets gevoelsmatig in hoe het vertaalt werd in het begin ofzo. Klopt dat of ben ik verkeerd? Er zat iets van troost, iets van ondersteuning, iets van nabij, iets van geven

**Ba.** [00:06:57] Daar ben ik wel benieuwd naar ook. Omdat je heel snel kunt connecteren met een herkenbare menselijke emotie die denkt te zien. Maar in hoeverre het stand houdt of wat het doet met een werk waar je geen emotie direct in herkent. Het is natuurlijk heel gemakkelijk om je te verbinden of iets te...

**Onderzoeker** [00:07:18] meer abstracte vormen

**Ba.** [00:07:20] ...spiegelen of een gevoel op te wekken. Dus daar ben ik wel eens benieuwd naar.

**Onderzoeker** [00:07:23] Ik ben ook wel benieuwd, Br., als jij zegt van: ik word aangetrokken tot een beeld. Dat doet iets met mij. Zou jij aangetrokken zijn van nature uit naar het beeld waar dat wij nu bijgezet hebben?

**Br.** [00:07:40] Ik vind altijd wel iets figuratief interessanter soms dan iets abstract, al kan je met abstract wel meer.... Maar ik vind er moet altijd wel iets herkenbaars te vinden zijn. Ja, dat zou mij sowieso wel harder aantrekken, dan... Nu, van dat blauw zie ik helemaal niet wat dat dat is eigenlijk. Het kan wel zijn dat dat iets is maar daar zou ik minder toe aangetrokken zijn omdat ik in eerste instantie niet zou weten wat het voorstelt. Dus ik vind altijd figuratief wel leuk, dat staat mij altijd wel meer aan.

**Onderzoeker** [00:08:12] Zou dat een beeld zijn waar je langer bij zou hebben stilgestaan?

**Br.** [00:08:18] Nee, maar ik denk ook dat het iets is wat je moet leren. Je gaat heel vluchtig. Je geeft je nooit de tijd omdat je denkt: goh, als ik hier nu een half uur bij zit, wat gaat dat mij meer kunnen....? Dat blijft iemand die... Dan heb je inderdaad, wat je zegt, de groep nodig die: ah nee, ik denk dat er bij wel bij. Ah! he ja! En dan ga je het natuurlijk wel anders gaan bekijken. Maar je hebt inderdaad soms wel die invloeden van andere mensen nodig voordat jij er meer bij gaat staan, van: ah ja, dat is juist.

**Onderzoeker** [00:08:56] Is jullie perspectief veranderd op dat beeld door er samen naar te kijken? Is er iets gebeurd of?

**Ei.** [00:09:05] Ik vind dat dat wel iets open zet. Door dat je iemand anders hoort babbelen, begin wel te denken: ah, ik had dat nog niet gezien of ik heb daar niet op gelet omdat je geconnecteerd zelf toch altijd op iets specifiek. En doordat iemand anders zegt heb je wel zoiets: ah, dat is iets helemaal anders dan wat ik zei. Of: ah ja, dat zit zo in dezelfde lijn. Of ik voel wel dat ik daardoor anders kijk of denk: ah, dat mag ik niet vergeten of dat je denkt: ah, dat moet ik straks nog eens gaan bekijken. Want ik heb ook nog niet naar dat gezicht gekeken van die mevrouw (wijst naar beeld). Dus dan heb je zoiets van: oh, ik voel dat hier allemaal wel, maar nu denk ik: misschien is die aan het lachen, en ik heb dat eigenlijk niet gezien.

**D.** [00:09:46] Wat ik wel nog even zou zeggen, want dat is eigenlijk een discussie die wij ook hebben gehad over het materiaal. En nu begrijp ik veel meer wat dat je zegt. Wat enerzijds met dit te doen denk ik dat het zo fijn is om gewoon naar uw gevoel te gaan. Maar ik was wel diegene die mee zei: als het geleverd is in plaats van met stiften, dat ik dan zei: ja, eigenlijk klopt dat wel, maar daar ga ik dus dan niet naar mijn gevoel, maar inderdaad in mijn denken. Dat vind ik wel een fijn inzicht.

**Ba.** [00:10:22] Maar dat vind ik ook wel fascinerend. Door andere mensen andere dingen te horen zeggen, dat je ook los van dat werk, dat je ook wel ziet hoe mensen anders in elkaar zitten. Als je spreekt over: hoe is dat gemaakt of hoe kan dat zo blijven liggen? Ja, dat is ook super fascinerend. Dat is ook omdat dat iemand is die van karakter, dat dat gewoon een ander soort persoon is, die dus voldoening uit andere dingen haalt. En dat is wel fascinerend ook, voor sommige mensen inderdaad dat troostgevoel, hoe dat andere mensen... En dat dat allemaal gewoon wel evenwaardig is...

**Facilitator** [00:10:57] Ja. En alles beïnvloedt alles. Je zit hier ook met uw eigen stuk, uw eigen gevoel, uw eigen bagage. Dus hoe je ten opzichte van mekaar, maar ook ten opzichte van het kunstwerk reageert...

**Br.** [00:11:09] Ik vind dat leuk. Het beeld kan evengoed bezig zijn met triviale dingen, zoals wat ga ik koken of zo iets. Waarom moeten we alles zo letterlijk zien, van die zit zo of zo. De volgende keer dat ik het beeld zie kan ik gewoon denken dat het beeld bezig is met gewone triviale dagelijkse dingen. Dat vind ik leuk, dat ik daar mijn eigen interpretatie aan kan geven. Volgende keer dat ik passeer, denk ik van: die is niet depressief, maar die is gewoon over iets aan het denken.... Maar je gaat er zo snel vanuit... Dus dat vind ik wel een leuk perspectief. Dat dat zo veranderd is.

**Facilitator** [00:11:46] En dan zou je kunnen vanuit therapeutisch standpunt, als je dat zou nemen, dan zou je kunnen gaan kijken, wat zegt dat over u hierbuiten, hier op dit moment, welke neiging je hebt ten opzichte van het kunstwerk, wat zegt dat over uzelf. Dat is nu niet de focus. Zoals je zegt, je brengt altijd jezelf mee. Maar door ook andere zelden te horen of andere belevingen te horen, komt dat ook gewoon mee binnen en word je daar ook een stukje in geprikkeld. En tegelijk is er iets groepsdynamisch dat ik nu merk, is die troost zo heel hard. Want mochten wij collectief mogen troosten en je gaat weer naar dat beeld, wat zou er dan gebeuren. Dus er gebeurde ook iets naar het kunstwerk toe. Ik weet niet of dat jullie dat ook gemerkt hebben? Of ben ik nu aan het raaskallen?

**Sa.** [00:12:37] Het sluit aan bij hetgeen wat Br. zegt. Je begint vanuit één standpunt en je gaat eigenlijk altijd verder en je krijgt al die invloeden nog van de anderen, dus dat verbreedt alleen maar.

**Ba.** [00:12:56] Op dat vlak vind ik het heel interessant. Wat je in het begin ook zei: als je eruit wil stappen... Als het dan gaat over het experiment en het opstellingswerk, dat het heel open en heel ruim kan gaan. En als er iemand geïnteresseerd is om echt vanuit materialen te kijken, dat het niet persé over emotie hoeft te gaan. Dat je ook geen emotionele verbinding maar puur visuele verbinding kunt maken, en dat dat ook goed is. En dat dat vrij is, omdat dat anders ook blokkerend kan werken, vind ik, als je je zo verplicht voelt om in die emotie mee te gaan. Of wat jij zei ook (tegen Br.): ik weet niet goed welke positie ik moet innemen, dat kan dat op emotioneel vlak kan het dan ook..., of op andere vlakken, ... Dat mensen zich niet geremd voelen om door de groepsdruk ergens in mee te gaan, vind ik wel...ja.

**Onderzoeker** [00:13:49] Waren er momenten waarop dat jullie eruit wilden stappen of dat je echt niet kon connecteren of dat dat je denkt van: amai, hier is mijn aandacht helemaal weg. Want Br., je hebt dat heel duidelijk verteld van dat moment van: nee, er gebeurt niks. Ik weet niet hoe dat ik dit moet aanpakken. Ik vertaal het even. Was dat bij andere mensen ook op een bepaald moment?

**Bi.** [00:14:18] Ik heb ook wel meer weerstand gevoeld, toen dat dat werd gezegd van dat belichamen. Maar ik heb dat dan voor mezelf proberen te voelen en onderzoeken wat dat juist is, die weerstand. Ik kan dat wel ergens linken met wat er... Gisteren had ik een zware dag en dan is het eigenlijk vrij logisch nu, voor mezelf.

**Onderzoeker** [00:14:40] Zullen we het in de tweede helft lichter aanpakken? We pakken iets totaal abstract. Dat blauw dus. Maar ja, dat kan heel boeiend zijn.

**D.** [00:14:55] Dat is bij mij ook altijd een gevoel dat opkomt, maar ik denk dat dat ook wel is omdat ik dan al meer zowat dat opstellingswerk ken, want dat is zo heel herkenbaar van: oei, nu vragen ze mij iets en je geraakt soms direct in een hoofd van: oh, wat moet ik daarmee doen? Terwijl dat er ook gewoon perfect de optie is om niks te doen of om gewoon ... En dat vind ik dan het fijne aan dat opstellingswerk, dat je gewoon kan zeggen: ik doe gewoon wat ik voel. Pfff. Who cares?

**Facilitator** [00:15:19] Ja, en het is goed dat je dat ook aanvult, want we hadden op voorhand gezegd: We hadden ook kunnen kiezen van: jij bent de adem en jij bent de kunstenaar en jij het materiaal en jij bent de kleur. We hadden die rolverdeling perfect op voorhand kunnen doen, maar door het zo open te laten, komt er in deze groep alweer iets anders dan in de vorige groep. Enzovoort. Enzovoort. Dus er is ook iets bewust aan die keuze, maar het is ook wel interessant om te horen van: wat doet dat dan? En blijkbaar was er iets heel uitnodigend om hetzelfde kunstwerk opnieuw te beleven op een andere manier. Want je zei; goh, het deed niet veel, maar ik had de neiging om dit te doen en het is helemaal ok om dit te doen (tegen D.).

**Ba.** [00:15:54] Dat vind ik wel heel interessant. Dat je een tweede, of een derde ronde inlaste

**Onderzoeker** [00:16:09] Wat vonden jullie van de tijd die we daar aan gependend hebben? Hoe voelde dat?

**Ei.** [00:16:15] Ik vond dat goed gedoseerd.

**Bi.** [00:16:21] Daar ben ik eigenlijk niet mee bezig geweest.

**Onderzoeker** [00:16:25] Omdat het een heel trage ervaring is en mensen gaan redelijk snel door musea, de gemiddelde tijd dat mensen kijken naar een werk is 28 seconden. Wat wij hier doen is eigenlijk waanzin dan. In dat verband ben ik heel benieuwd naar hoe dat dat dan ervaren wordt. Maar eigenlijk zeg jij van: die tijd, daar ben je niet mee bezig.

**Ba.** [00:16:53] En de grootte van een groep is ook ok. Een grotere groep zou te lang inactief zijn. Ik denk wel als je tickets koopt voor een museum, en als dit dan zou aanbieden, dat je dan de mensen nog de kans moet geven om nog eens terug te komen om de rest van de collectie te zien (lacht).

**Facilitator** [00:17:02] Of na de opstelling nog de speedtour.

## OEFFENING 2

**Onderzoeker** [00:17:15] Ja, ik vind het op zich wel een interessant idee om misschien dan toch te kiezen voor een abstracter werk nu om eens te kijken wat dat daar gebeurt. Zijn er mensen die zeggen van: ik wil heel graag de opsteller zijn, zo heet dat dan, de vraagsteller. Dus dat betekent dat de rest van de groep als ik het goed vertaal, corrigeer mij, dat dat die persoon een aantal aspecten

van het werk gaat kiezen en dat de andere mensen van die groep die aspecten gaan representeren. Ik vind het belangrijk dat iedereen dat even voor zichzelf bedenkt van: oh, ik wil dat graag doen.

**Facilitator** [00:18:12] Die vraag over de tijd is belangrijk want dit vraagt wel wat aandacht van jullie om naar mekaar te luisteren en dat gaat nu ook weer wat aandacht vragen om in die oefening te stappen. Dus dat is ook helemaal oké om daar voor jezelf wat in te gaan zorgen en als je gekozen wordt als representant, kan je opnieuw ook nee zeggen en als vraagsteller ga ik dat wat begeleiden door daar een klein interviewtje over te doen. Je moet nog niks weten.

**Onderzoeker** [00:18:32] Nee, je moet helemaal niks weten en je mag gewoon volgen. En als je niets voelt of er gebeurt niets, dan is het zo.

**Facilitator** [00:18:41] Wie wil?

**Onderzoeker** [00:18:46] En ook daarin word je begeleid. Je moet daarin echt niks op voorhand weten.

**D.** [00:18:54] Dus je moet ook geen vraag hebben?

**Onderzoeker** [00:18:55] Nee.

**Facilitator** [00:18:57] Eigenlijk is de vraag: kies een kunstwerk en ik ga dan checken van: hoe is voor u de beleving van dat kunstwerk? Wat gebeurt er? Dat is de volgende stap. En de anderen luisteren even mee en staan dan al dan niet ter beschikking als representant van een aspect die uit dat interviewtje komt.

**Onderzoeker** [00:19:26] Er wordt hier zo naar elkaar gekeken....

**Ba.** [00:19:34] Ik wil wel in groep maar toch mijn eigen ding te doen...

**Onderzoeker** [00:19:36] Heel goed, dat is duidelijk. Maar wie heeft er nog geen zin om die rol op te nemen?

**Bi.** [00:19:47] Niet direct van geen zin, maar ik voel het zo niet direct om bij een kunstwerk te gaan staan.

**Ei.** [00:19:54] Dat je zo denkt waarom? Ik kom niet verder dan dat (wijst naar een werk): omdat de zon daar schijnt ofzo.

**Onderzoeker** [00:19:59] Ja, dat is inderdaad ook belangrijk bij de keuze van uw werk om te kiezen voor zon of schaduw. (lacht)

**Br.** [00:20:08] Dat vertelt ook iets meer over uzelf.

**Facilitator** [00:20:09] Zon of schaduw is misschien niet zo onbelangrijk qua comfort.

**Onderzoeker** [00:20:09] Is dat ok voor jullie? Het zonnetje is wel gezakt, is dat te doen voor jullie?

**Sa.** [00:20:23] Maar het moest een abstract werk zijn.

**Onderzoeker** [00:20:26] Dat zou interessant kunnen zijn, maar ik wil jullie daar echt niet te hard in sturen. Eigenlijk is het de bedoeling dat je echt gewoon vrij mag kiezen, als er iets is dat je interessant vindt, dat je dat kunt kiezen. En het is in de zon. (lacht) Dat is een bijkomend criterium. Want dan schiet er ook niet meer zo heel veel over eigenlijk he?

**Sa.** [00:20:56] Nee, dan zitten we er misschien naast (wijst naar werk vlakbij).

**Onderzoeker** [00:21:02] Al vind ik dat wat te hard lijken op dat andere. Dan zitten we zo weer in het drama.

**D.** [00:21:08] Ah, vind je? Dat vind ik nu niet.

**Sa.** [00:21:10] Ik vind dat die er wel zonnig uit ziet.

**Facilitator** [00:21:12] Woorden..., niet onbelangrijk.

**D.** [00:21:15] Ik vond dat eigenlijk geen drama.

**Facilitator** [00:21:18] Goed, We zitten waar we moeten zitten, we vinden iets.

**Onderzoeker** [00:21:22] Ja, dat kan. Het kan allemaal. Daar staat ook nog een werk.

**Ba.** [00:21:26] Dat spreekt mij wel aan.

**Sa.** [00:21:27] Dat is een heel abstract.

**D.** [00:21:28] Bij mij sprak dat wel aan.

**Onderzoeker** [00:21:30] En dan hebben we hier nog, euh... ik ken de namen van al die werken nog niet.

**Ei.** [00:21:35] Dat is heel dramatisch, vind ik.

**Onderzoeker** [00:21:37] En dan dat daar, dat bronzen dier, denk ik.

**Br.** [00:21:52] Iets sprinkhaanachtig.

**Onderzoeker** [00:21:52] Dat kan ook nog. Zijn er tussen de werken die hier zijn mensen die daar iets van gekozen hebben?

**D.** [00:22:00] Ik had dat gekozen.

**Sa.** [00:22:01] Ja, wij hadden dat gekozen. Maar ik ...dat lijkt mij ook wel interessant.

**Onderzoeker** [00:22:06] Maar dat heb je dan, met zo'n democratisch overleg. Wat gaan we dan doen?

**Br.** [00:22:10] Ik vind toch dat we voor dat blauw beeld moeten gaan.

**Onderzoeker** [00:22:12] Ik vind eigenlijk wel.

**D.** [00:22:16] Misschien kun jij dan vraagsteller zijn.

**Onderzoeker** [00:22:24] Dat kan eigenlijk wel. Maar misschien is dat wat moeilijker vanuit mijn perspectief. Ok, Ba. zegt nee, Bi. zegt nee, Br. zegt nee, liever niet? Of?

**D.** [00:22:42] Ja, voor mij is het ok, maar zeker geen must.

**Sa.** [00:22:46] Voor mij hetzelfde ok, maar geen must.

**El.** [00:22:48] Nee, nee, ik vind het helemaal prima, want ik ging aansluiten.

**Sa.** [00:22:57] Geen hoge verwachtingen he?

**Facilitator** [00:23:03] Er is niks juist of fout. Ik ga je daarin wel vragen stellen en begeleiden. Iedereen mag ook op elk moment zeggen van: het is ok geweest.

**Sa.** [00:23:04] Ok. Ja, het is goed.

**Onderzoeker** [00:23:11] En dan mag jij ook kiezen welk beeld.

**Sa.** [00:23:13] Ja, dan ga ik voor dat beeld.

**Facilitator** [00:26:30] Ben jij er klaar voor? Loop je er graag nog even rond? Wil je het wat in je opnemen? Wat kijken? De anderen ook. We gaan dan zometeen een plekje innemen al zittend.

**Facilitator** [00:26:30] Ik ga je gewoon wat vragen stellen en kijk maar wat er komt (tegen Sa.). Ik ga aan de rest gewoon vragen om te luisteren. Je hoeft ook nog niet bezig te zijn met eventuele rollen of wat dan ook. Ik ga dat wel goed registreren, noemt dat dan. En op elk moment kan je zeggen: ja, ik doe het of nee, ik doe het niet. Je hebt dit (kunstwerk) gekozen, . Is er iets waarvan je al zegt van: daar wil ik graag iets over delen, over uw beleving?

**Sa.** [00:26:56] Ja, ik heb het nog niet van dichtbij gezien, maar van veraf zat daar nogal wat beweging in, vond ik. Dat vond ik wel aantrekkelijk.

**Facilitator** [00:27:04] Ok, dus iets van beweging dat je aantrekt?

**Sa.** [00:27:08] En nu ik de titel zie, dan denk ik 'klank, beweging'. Dat past, dansen, muziek...

**Facilitator** [00:27:19] En dat past bij het beeld? Of dat past ook bij hoe dat jij het beleeft op dit moment?

**Sa.** [00:27:27] Ja, ik hou wel van beweging. Ik hou ook van dansen. Dus datgene dat mij aantrekt eigenlijk. Ik ben graag bezig en dat beeld is ook iets dat dat, denk ik, uitstraalt. Iets dat bezig is, alhoewel dat het een standbeeld is, ik bedoel, het staat stil, maar voor mij beweegt het. En ik denk afhankelijk van, het zonlicht verandert nu, dat dat dan ook nog wat meer dynamischer wordt.

**Facilitator** [00:28:00] Ok. Je zegt ook iets over het licht, het zonlicht dat erop valt.

**Sa.** [00:28:04] Ja. Want je ziet; er zijn verschillende kanten aan en afhankelijk van natuurlijk hoe dat de zon daar op staat, gaat het één anders uitkomen: de ene kant, de binnenkant is nu donkerder, omdat die in de schaduw ligt. En daar zien we een stukske wat meer blinkt. Hetgeen dat van boven is, die boog die blinkt doordat de zon daarop schijnt. In donker weer gaat dat er helemaal anders weer uit zien. Ja, het is echt allemaal dynamisch.

**Facilitator** [00:28:37] Dynamisch. Dat is het woord dat opkomt, precies? Ok, zijn er zaken waar dat je nieuwsgierig naar bent, als je het zo ziet?

**Sa.** [00:28:47] Ja, hetgeen wat we daarnet al even over hadden: van waar komt het idee om zoiets te maken? Maar langs de andere kant is dat niet zó belangrijk. Want het is vooral wat je er zelf achter zoekt, denk ik, dat interessant is. Dus niet specifiek. Nee, ik wil het vooral zelf invullen. Ik wil er niet te veel over weten ofzo.

**Facilitator** [00:29:15] Maar het idee waar dat het vanuit vertrekt of van waaruit het gemaakt is, komt wel even op. Maar dan zeg je: nee, ik wil het vooral zelf gaan beleven. Dus er is iets van dynamiek, iets van beweging, iets met een titel. Heb je idee wat je dan....?

**Sa.** [00:29:36] Ja, want bij 'drieklank' denk ik ook zowat aan... Ik zie daar ook wel drie figuren in. Die twee achterste figuren, die zijn verbonden met elkaar. De derde staat ervoor. Misschien is dat afwisselend. Ik bedoel: misschien als dat verder zou bewegen, zou dan de ene figuur de andere aanraken ofzo? Dan denk ik ook zo aan vrienden, vriendschappen met drie mensen. Ja, dat zit ook wel wat in.

**Facilitator** [00:30:16] Dus het is met drie figuren. Ik stel voor - en kijk maar wat je van het voorstel vindt, maar - dat je iemand kiest voor de dynamiek, voor het dynamische van het kunstwerk, iemand voor de titel, drieklank, iemand voor het idee van waaruit het vertrekt... Dus ook al zeg je van: dat is niet..., maar we gaan dat toch mee opstellen. Ook al zeg je: dat wil ik niet... We gaan wel zien wat dat dat geeft. En ik hoor je ook iets zeggen over de figuren. Is dat ok?

**Sa.** [00:30:50] Ja.

**Facilitator** [00:30:50] Ok. Dus je mag een aantal mensen kiezen. Er zijn ook een aantal mensen die niet gekozen worden omwille van het invoelen. De vraag is wel om wat mee te blijven volgen van wat in dat proces gebeurt, want ook als observator kan je eigenlijk heel veel dingen voelen en beleven. Dus jij mag iemand kiezen voor de dynamiek (tegen Sa.).

**Sa.** [00:31:11] Daar zou ik Br. voor willen kiezen.

**Facilitator** [00:31:14] Ik ga je vragen om recht te staan en om naast Sa. te gaan staan (tegen Br.). Je mag hier allemaal op een rijtje gaan staan. Je mag rechtstaan.

**Onderzoeker** [00:31:25] De parkwachter kwam zeggen dat we om 17.00u echt moeten afsluiten, want dan gaat het park toe. En wat waren de aspecten?

**Facilitator** [00:31:34] En we zeiden de dynamiek, de titel, het idee en de figuren. En lichtinval zou ook nog een kunnen zijn. Voel maar wat klopt.

**Sa.** [00:31:52] Ik vond dat een leukere dan de titel, eerlijk gezegd.

**Onderzoeker** [00:31:55] Maar we kunnen ze misschien allemaal toewijzen.

**Facilitator** [00:32:02] Je mag dan ook iemand kiezen voor de titel

**Sa.** [00:32:04] Voor de titel zou ik dan...ik weet je naam niet meer... Bi.

**Facilitator** [00:32:08] Je mag daar gaan staan. Iemand voor de lichtinval dan.

**Sa.** [00:32:22] D..

**Facilitator** [00:32:22] Je mag ook daarnaast gaan staan. Iemand voor het idee?

**Sa.** [00:32:29] Ja. .

**Facilitator** [00:32:32] Ja, voor de figuren: . Gewoon nog even kort luidop zeggen welke rol dat je inneemt.

**Br.** [00:32:45] dynamiek.

**Sa.** [00:32:45] lichtinval.

**El.** [00:32:45] idee.

**Ba.** [00:32:45] figuren.

**Facilitator** [00:32:51] Jij mag, Sa., vanuit de beleving die jij hebt... Dus jullie staan zo veel mogelijk open voor die beleving... Mag jij hen bij de schouders nemen en die een plekje geven ten opzichte van het kunstwerk, zoals het voor u klopt, volgens uw innerlijk beeld.

**Sa.** [00:33:05] Herhaal eens even wat ik moet doen.

**Facilitator** [00:33:05] Dus je mag erachter gaan staan en bij de schouders nemen en zeggen bijvoorbeeld de dynamiek voor mij, in dit... ten opzichte van dit kunstwerk, klopt die positie.

**Onderzoeker** [00:33:16] Gewoon een plek rond het beeld.

**Sa.** [00:33:19] Ah. Maar ik moet dus iemand meenemen?

**Facilitator** [00:33:21] Ja, je mag die bij de schouders nemen en je mag die in de ruimte zetten. Dit is ons speelveld.

**Sa.** [00:33:25] Ja, ok, goed.

**Facilitator** [00:33:26] En ons invoelingsveld, en je mag plaatsen die naar afstand, nabijheid en naar wat dat voor u passend is volgens uw beleving van dit kunstwerk.

**Onderzoeker** [00:33:34] En kijkrichting ofzo, maar je moet die niet in een soort positie zetten (lacht)

**Sa.** [00:33:40] Ok, dus voor dynamiek.

**Facilitator** [00:33:41] Dynamiek, ja. En neem daar maar uw tijd voor en voel maar wat klopt.

**Sa.** [00:33:54] Ik had dat eigenlijk al hier in mijn hoofd. Ik ga u even meepakken.

**Sa.** [00:34:07] Hier voor lichtinval. Ah ja, dan denk ik dat je gewoon hier goed staat

**Facilitator** [00:34:16] Jaja, je mag het even laten invoelen.

**Sa.** [00:34:19] Dat was het voor het idee. Jij mag hier voor gaan staan. Misschien wel vanuit deze positie... zie je alle figuren? Ja he?

**Ba.** [00:34:48] Ja.

**Facilitator** [00:34:52] Dan mag je nu ook een positie kiezen voor jezelf. Iets wat klopt. Ik ga even rondgaan bij alle aspecten. Blijf goed voelen hoe dat voor u is om de drie reflecties op die dingen terug te horen. Gewoon kijken wat het met u doet. Ik ga hier even luisteren bij de dynamiek. Hoe is het om hier als dynamiek te staan?

**Br.** [00:35:25] Ik vind het een goed punt omdat ik inderdaad alles zie, waar het ontstaat en waar het naartoe gaat eigenlijk. Dus ik vind het heel belangrijk dat ik alle drie de figuren zie. Ik denk dat dat drie figuren zijn. Ja, zo de knal. Hier ontstaan we.

**Facilitator** [00:35:43] Dus er komt dit van beweging ook. Je ziet het ook.

**Br.** [00:35:45] Dat vertrekt beneden inderdaad ja. Ook ben ik misschien een beetje beïnvloed door de titel, door de klank die ontstaat, maar het begint vanaf één punt en het knalt eigenlijk. Dynamisch.

**Facilitator** [00:35:56] Dus als dynamiek knalt er iets dynamisch.

**Br.** [00:35:58] Ik vind het inderdaad een goed punt om te staan.

**Facilitator** [00:35:58] Dus het klopt volledig. Ok, dankjewel. Ik ga even staan bij de titel?

**Bi.** [00:36:11] Ja, ik voel dat mijn lichaam heel hard naar achter gaat en dan dacht ik van: Huh? Mijn lichaam doet... Is dit een normale reactie? Ik denk van niet. Dus ik voelde ook dat ik precies wat naar achter moest gaan staan, omdat ik denk dat de titel pas vrij laat is gekomen.

**Facilitator** [00:36:30] Vrij laat is gekomen. De titel... Alsof het er niet bij hoort? Of dat er zo dat er een neiging is..., maar iets dat naar achter moet.

**Bi.** [00:36:38] Ja, ik moet precies zo gaan staan. En dan koppel ik daar zelf aan: ah, ik moet daar misschien wat afstand van nemen omdat dan die titel misschien na het idee is gekomen ofzo.

**Facilitator** [00:36:48] Dus er gebeurt van alles, maar het vertrekt vanuit de beweging "ik moet even terug naar achter".

**Bi.** [00:36:54] Ja, ik moet even naar achter precies. Maar niet te veel naar achter. Het is niet dat ik helemaal daar wil gaan staan...

**Facilitator** [00:37:01] Ook goed. Dankjewel. Ik ga even hier even horen, bij het idee.

**Ei.** [00:37:08] Ja. Een puzzel. Ja, ik denk echt dat dat in mekaar kan passen. Ik weet wel niet hoe. En ik weet ook niet waarom dat ik dat nu denk maar ik dacht: ah ja, het is een puzzel. Dat klopt, toch?

**Facilitator** [00:37:35] Dus er komt vanuit het idee achter het kunstwerk iets heel duidelijk: dat is een puzzel.

**Ei.** [00:37:40] Ja. Dat past in mekaar. Dat gaat passen.

**Facilitator** [00:37:43] Dat past in mekaar. Punt. Ja, ok, dankjewel. Hoe is het hier met de lichtinval?

**D.** [00:37:54] Goed. Ik moet eerst eerlijk zeggen dat ik in het begin zo iets had van: ooh, ik sta hier zo ver (teleurgesteld). Maar hoe langer ik hier stond, hoe meer rust dat mij ook bracht. Dat ik zo toch terug weer die overzichtspositie heb.

**Facilitator** [00:38:08] Dus vanuit de lichtinval is er ook iets fijn aan overzicht, komt er iets van rust.

**D.** [00:38:18] Ja. Er komt dus direct bij een gevoel op van zonsondergang. Of zonsopgang, Allebei misschien... Mooi rood licht. Dus nee, ik begon mij hoe langer hoe meer zo... (lacht)

**Facilitator** [00:38:33] Er begint iets van rust en iets van zachte beweging, iets van romantiek te komen, en....

**D.** [00:38:39] Zachtheid.

**Facilitator** [00:38:39] Zachtheid. Ok.

**Br.** [00:38:41] Dat is maf. Dat is zo tegenovergesteld.

**Facilitator** [00:38:45] Ja, er gebeurt iets. Ook in de dynamiek. Ondertussen gebeurt er iets met de dynamiek. Ik ga eerst even horen bij de figuren en dan kom ik bij u (tegen Br.). De drie figuren...

**Ba.** [00:38:57] Ja, in het begin, als ze mij gepositioneerd had, zei ze: 'zie je figuren goed?'. En ik had eigenlijk zo willen staan dat ik de losse figuur zie. Maar ik zie dat dus niet meer los. En mijn indruk van dat beeld is helemaal veranderd tegenover de plek waar ik eerst zat. Nu is dat voor mij, hoe ik het zie, één figuur, duizijn dat geen drie figuren, maar dat is eigenlijk één figuur die ik zie. Ik zie niet dat die achterste figuur los is, voor mij in mijn hoofd is dat mee verbonden met zo'n cirkel zoals die twee hier. Dus voor mij is het één figuur nu en ik voel een ongelooflijke drang om zelf te bewegen of om dat vastpakken en dat eens te kantelen, van de andere kant kant te zien. Want daarmee herkende ik mensen en nu herken ik het helemaal niet meer, herken ik er helemaal geen figuur meer in. Dus dat is echt iets helemaal anders geworden.

**Facilitator** [00:39:55] Er komt iets vanuit die ervaring van de figuren... komt er iets van: nee, het is één figuur.

**Ba.** [00:40:00] Het is één figuur. En het heeft helemaal geen.... Daarvoor was er voor mij iets van iemand die achterover leunde, zo een soort machtsspel en nu is dat helemaal weg, omdat dat terug iets meer abstract is. Ik herken het van deze positie helemaal niet meer.

**Facilitator** [00:40:17] Dus vanuit de positie, vanuit de figuren, vanuit de beleving van Sa. is er zoiets eenduidig en iets van duidelijkheid.

**Ba.** [00:40:28] Ja, ik heb behoefte om dat vast te pakken om te zien van: wat is dat nu eigenlijk? Ik vind het moeilijk om zo te voelen nu.

**Facilitator** [00:40:34] Ah ja, dus de neiging om het wat te gaan vastpakken en te onderzoeken. Ok. Dankjewel. Sa., hoe is het om je belevingen te aanhoren en om is het om hier te staan ten opzichte van het beeld?

**Sa.** [00:40:49] Ja, boeiend. Dat dynamische, ik vond dat heel goed verwoord, die knal en dan spatten die zo even allemaal achteruit. Dat paste dan eigenlijk ook bij hetgeen Bi. zei: 'ik moet daar even van weg'. En ja, het is gewoon dynamisch. Ik denk niet dat iedereen dat wel aanvoelt dat dat iets is dat in beweging is. En dan hetgeen wat El. zei van: dat dat in één past, dat past ook in het verhaal van Br. natuurlijk, want dat is dan uiteen geknald. Maar je kan dat net zo goed terug bijeen brengen en dat vind ik dan weer mooi aansluitend... Als we het dan hadden over de drie figuren en Ba. zag daar terug één figuur in, omdat hij dat van een ander positie is beginnen bekijken. Ik vindt het bijna een verhaal. Zo van: het is van één figuur vertrokken. Het is uiteengeknald. Die knal maakt dat je er even afstand van moet nemen. De lichtinval hoort er ook wel bij omdat dat de positie gewoon verandert. De ene keer blinkt de ene figuur wat harder en de andere keer staat die wat meer in de schaduw en dan het idee is van dat kan ook allemaal net zo goed terug bijeen gebracht worden. Ik vond dat een mooi verhaal eigenlijk.

**Facilitator** [00:42:15] En wat mij nu opvalt is ten opzichte van het idee dat je iets voelt dat klopt, terwijl je daarnet zoiets had van: goh, het idee achter het kunstwerk, dat hoeft voor mij niet zo hard.

**Sa.** [00:42:22] Nee, maar ik vind het wel tof om het zo uitgeschreven te zien. Dat is misschien helemaal niet hetgeen wat het is. Maar ik vind het wel tof dat dat een verhaal wordt. Van: ah ja, daar kan ik eigenlijk wel mee leven.

**Facilitator** [00:42:37] Dus hoe jij het beleeft en de aspecten die je hebt opgesteld, die worden een verhaal.

**Sa.** [00:42:41] Hetgeen wat ik beleefde was het resultaat: Voilà, dus dat zijn drie bewegende dynamische figuren. En hetgeen wat ik hier heb gehoord was meer van: hoe is dat dan zo gekomen en dat dat ook wel terug kan veranderen.

**Facilitator** [00:42:57] Dus in dat beweeglijke zit ook iets begin, midden, einde verhaal. Ik ga even vragen aan alle aspecten: is er een beweging vanuit de ervaring van waar je nu staat, de neiging naar voor, naar achter, boven, onder dat je zou willen maken, ook als je alle andere belevingen van de aspecten nu hebt gehoord, of als je Sa. nu hebt gehoord vanuit haar belevingswereld? Is er iets dat... ? Dat hoeft niet, maar voel maar wat dat de uitnodiging doet.

**Br.** [00:43:37] Misschien een beetje naar achter.

**Facilitator** [00:43:48] Ik ga terug eerst eventjes hier, . Gebeurt er iets als er iets gebeurt in het veld van beweging?

**Sa.** [00:44:00] Nee, Br. heeft iets meer afstand genomen... Ik denk dat de afstand voor de meesten onder ons wel ok is en ik vond het misschien wel wat belangrijk dat we daar wat meer rond stonden. Zo van: ah ja, we staan hier allemaal mooi op de dansvloer. We doen mee met die figuren. Leuk.

**Facilitator** [00:44:22] Ik ga eens horen wat die beweging, wat daar precies is gebeurd. En blijf goed voelen hoe dat voor u is.

**Br.** [00:44:34] Inderdaad, ... sorry ik ben een ramp in namen .... Bi. een stap naar achter wilde inderdaad. De knal en de titel die er daarna is bijgekomen, dan. Ik dacht: oei, ik ga maar wat opzij want "seffens begint het (maakt ontplofgeluid) - het ontstaan ervan". Ik neem maar best beetje afstand voor ik het tegen mijn kop krijg ofzo... Het gaat wat heftig zijn. Dus ik ga maar wat afstand nemen voor het gebeurt. Voilà, vandaar dat ik die stap naar achter zet.

**Facilitator** [00:45:05] Ik hoor u ook wel connectie maken met de titel.

**Br.** [00:45:09] Ik vind ook inderdaad, dat dat een heel mooi verhaal is geworden. Van het abstracte van: wat is dat? Dat je inderdaad een verhaallijn erin krijgt. Vind ik ook super interessant.

**Facilitator** [00:45:19] En ik kan mij ook voorstellen dat vanuit de dynamiek, dat er hier nu iets dynamisch gebeurt, dat dat ook wel precies heel voelbaar is. Niet alleen de dynamiek van ... maar er gebeurt hier iets dynamisch. Klopt dat?

**Br.** [00:45:32] Ja, ik vond het een leuke ondervinding. Ook hoe dat het werk eigenlijk ontstaat, dat ook het verhaal ontstaat vanuit één woord of één verhaal. Dat dat toch.... Ook die dynamiek maakt dat zo iedereen zijn stukje mee in het verhaal wil hebben, dat vind ik wel leuk. Dankjewel.

**Facilitator** [00:46:03] Ik hier maar eens horen.

**El.** [00:46:03] Ik dacht: Ik ga maar blijven staan, maar eigenlijk wil ik het liefst de hele tijd gewoon rondwandelen. Omdat dat beter klopt, want ik denk door alles te horen van iedereen klopt ineens ook het idee en de dynamiek en zo met de titel, want ik dacht: ah ja, een drieklank kan heel mooi zijn, maar dat kan ook echt heel lelijk zijn, afhankelijk van hoe dat je dat vertaalt. Dus ik wil de hele tijd dat dat verandert. En dan denk ik: ah, drieklanken...

**Facilitator** [00:46:31] Drieklanken, dus daar komt iets van de neiging tot beweging.

**El.** [00:46:35] Eigenlijk zou ik het liefst rondjes lopen, maar dat doe ik dan niet.

**Facilitator** [00:46:41] Maar je doet dan niet, dus die keuze is er ook. We gaan moeten afronden?

**Facilitator** [00:47:10] Je had er niks mee en plots komt er iets van warmte.

**El.** [00:47:13] Nu dat ik het idee ben, vind ik het goed.

**Facilitator** [00:47:16] ok. Mooi. Dankjewel. Ja, dus vanuit het idee is er iets dat gebeurt van: ik wil eigenlijk daar wat gaan rond staan. Er komt ook iets met die drieklank. Ik verhoud mij plots tot de titel en ik verhoud mij ook wel tot de rest. En ik voel wat meer warmte als ik mij mag verhouden in plaats van het oorspronkelijke afstandelijke. Zoiets?

**El.** [00:47:44] Ja, dat klopt.

**Facilitator** [00:47:51] Dankjewel. Ik ga nog even hier ik horen. En ik wil dan ook nog eens de lichtinval beluisteren. Is er hier iets veranderd? Gelijkaardig?

**Ba.** [00:47:58] Nee, ik had daarnet het gevoel voor rond te gaan en vast te pakken en te bewegen. Maar als ik naar de anderen luister, heb ik het gevoel doordat ik aan de andere kant van dat beeld sta, dat ik een andere.... Ik kan niet echt helemaal connecteren met het andere verhaal. Omdat... Ik zie dat niet. Ik vond het wel fascinerend, met de vraag die ik mij daarnet stelde: kan je ook met een emotionaliteit verbinden met iets abstracter? Voor mij is het helemaal niet wat het lijkt te zijn. Voor mij lijkt het iets dat helemaal met elkaar verbonden is en zij zien iets helemaal anders. Zij zien dingen die los staan en voor mij is dat niet, dus dat vind ik wel fascinerend, dat idee van: ik stel mij iets voor, maar de werkelijkheid is gewoon helemaal anders. En als ik op die manier kijk en voel, dan kun je dat ook weer terugbrengen naar hoe dat je soms naar de dingen kijkt en voor waar aanneemt. En dus daarmee dat ik het ook interessant vond om te blijven staan, omdat het voor mij echt een totaal andere waarheid heeft gekregen dan dat ik daar zat en dat ik denk dat zij hebben door het te zien. Het is echt fascinerend. Dus de vraag: kan je iets oproepen met een abstract beeld, is bij deze beantwoordt...

**Facilitator** [00:49:09] En er gebeurt ook iets vanuit uw representatie van de figuren... Komt er iets statisch, iets blijven staan, dit is mijn beleving en iets anders van wat daar gebeurt.

**Ba.** [00:49:24] Ik ben niet van het gevoel van: ik wil hier blijven staan of ik wil op die manier blijven kijken. Maar ik vind het wel een interessant gegeven..... Dat was ik ook aan het denken als je hetzelfde zou doen op een andere dag met dezelfde werken, in hoeverre dat dat dan toch ook weer helemaal.... Het is fascinerend dat uw positie waarin je gedwongen wordt te staan, uw beeld van iets helemaal verandert.

**Facilitator** [00:49:51] Ja, want je staat hier in de rol van de figuren vanuit de beleving van .

**Ba.** [00:49:55] Ja, ik heb dat zelf niet gekozen.

**Facilitator** [00:49:59] En toch gebeurt er vanalles. Ik ga nog even checken bij de lichtinval. Ja, ik heb je ook een beetje zien bewegen.

**D.** [00:50:08] Ja, ik heb een stapje achteruit gezet. Gek, omdat ik in het begin wat dichterbij wilde staan. maar ik blijf wel bij die hoek. Het gewoon overschouwen zonder te veel na te denken van: zit er nog beweging in? ...Bij mij is het gewoon hier zo dat ik echt rustig wat kan kijken. En gewoon hier aanwezig zijn. Zo'n beetje uit de groep...

**Facilitator** [00:50:38] Het zit ook in hoe je het verwoordt. Er komt iets ontvankelijk, rustig...

**D.** [00:50:43] Eigenlijk iets sereens ook.

**Facilitator** [00:50:44] Ja, sereen. Ok. Dankjewel. Sa., ik ga nog een laatste keer hier checken. Als je uw beeld en uw beleving of de beleving van de verschillende aspecten hoort. Hoe is het hier nu?

**Sa.** [00:51:00] Ja, we zijn heel erg gebleven wel in het beeld zelf. En de opstelling van het beeld: hoe dat het ineen past of één figuur is of drie figuren. We zijn helemaal niet ingegaan op... jawel, er is wel gezegd van dat een abstract werk wel emoties kan oproepen, maar die emoties zijn niet benoemd, heb ik de indruk. Daar is eigenlijk niet over gesproken. Dat is niet erg. Dat is ook geen must.

**Facilitator** [00:51:32] Nee, maar dat is iets wat je opmerkt. En je merkt dat op vanuit een soort van...

**Sa.** [00:51:37] Omdat ik dat beeld wel vanuit een emotie heb gekozen.

**Facilitator** [00:51:44] Ja, interessant dat je zegt van: we hebben die bevraging van hoe beleef je het beeld? Daar zijn een aantal aspecten aan bod gekomen. En je zegt: maar wacht eventjes, er is ook iets van emotie dat hier blijkbaar precies niet zo duidelijk naar voor komt en niet zo duidelijk is opgesteld en die er ook is.

**Sa.** [00:52:02] Ja, die is er ook. Maar ja, dat is dan voor een andere keer, waarschijnlijk

**Facilitator** [00:52:04] Ja en dat is ook ok om vast te stellen. En blijkbaar is er ook een reden waarom dat vooral eerst die andere aspecten aan bod kwamen en dat die emotie misschien nog niet voelbaar was, mogelijk was, opstelbaar was, wat dan ook. En wat misschien ook nog een nieuwsgierigheid openlaat.

**Sa.** [00:52:21] Ja, ja zeker. Absoluut.

**Facilitator** [00:52:21] Ik ga de oefening afronden, omdat we moeten afronden, maar ook omdat het nu zowat rond is. Is dat ok voor u? Dan mag je iedereen uit de rol ontslaan door kort even de schouder aan te raken. Dus je mag uit uw rol komen en terug uzelf worden.

**Br.** [00:52:39] Ik ga nu toch eens langs hier kijken.

**Ba.** [00:52:39] Wow!

**Bi.** [00:52:39] Ja, ik wil ook eens langs hier komen kijken.

**D.** [00:52:52] Ik heb nog altijd heel sterk de neiging om het beeld aan te raken.

**Ba.** [00:52:58] Van de positie waar ik stond, zag je niet dat dit los staat. Ik zag die punt... Ik zag dat niet los staan. Dat was verborgen achter die bovenste..

**Sa.** [00:53:06] Ah ja, maar ik ben kleiner he. (lacht) Dat is daarmee. Ik zag dat wel.

**Bi.** [00:53:29] Super interessant he. Ja, ik vind dat heel interessant, leuk ook om te doen.

**Facilitator** [00:53:37] Ik kijk even praktisch. Het is misschien goed om na te bespreken, maar kunnen we beter buiten het park doen.